

Список використаної літератури

1. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль, 1996. 436 с.
2. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів та університетів. Тернопіль, 1994. 400 с.
3. Ушкалов Л. Від бароко до постмодернізму: есеї /Леонід Ушкалов. Київ : Грані-Т, 2011. 552 с .
4. Шевченко Т. Кобзар: *Зібрання творів: У 6 т.* — Київ : Наукова думка, 2003. Том 1: Поезія 1837-1847. С. 367.

Сай Марина

студентка I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету). Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та світової літератур Мельник Н. Г.

ПРОБЛЕМА «БУТТЯ В СОБІ» В ПОЕЗІЇ Г, СКОВОРОДИ ТА М. КІЯНОВСЬКОЇ

Постановка проблеми. Проблема буття людини віддавна є ключовою для філософії, психології та літератури. При наявності значної кількості праць, концепцій та ідей, вона й нині потребує дослідження. Філософська проблематика, притаманна творам митців, віддалених за часом, об'єднує їх у прагненні пізнати природу людини, проблеми її буття. Тому для філософсько-проблемного аналізу ми обрали творчість Григорія Сковороди та Мар'яни Кіяновської – письменників-мислителів, які прагнуть пізнати вищі сфери

існування людини, піднятися над злободенними питаннями життя, віднайти шлях до гармонії.

Аналіз актуальних наукових досліджень та публікацій.

Екзистенційні проблеми цікавили мислителів та письменників ще задовго до того, як ці філософські роздуми виокремились в самостійний напрямок. До вивчення названої проблематики звертались в своїх наукових студіях М. Бердяєв, Л.Шестов, М. Мамардашвілі, В. Біблер, Ж.-П. Сартр та А. Камю. Григорія Сковороду цілком логічно вважають “українським Жан-Жаком Руссо”, “українським Сократом”. Його філософська, літературна спадщина являють собою певну концептуальну єдність, що концентрує в собі роздуми про сенс життя людини, можливості його вибору та розуміння щастя та гармонії існування. Творчість Мар'яни Кіяновської вирізняється на тлі сучасної літератури глибиною і філософічністю.

Мета нашого наукового дослідження – виявити та дослідити результати художнього осмислення проблеми «буття в собі» у поезіях Г. Сковороди та М. Кіяновської.

Об'єкт нашої студії – поезії Григорія Сковороди зі збірки «Сад божественних пісень» та збірок Мар'яни Кіяновської «Інкарнація», «Книга Адама», «Міфотворення».

Предмет – проблема «буття в собі» Григорія Сковороди у збірці «Сад божественних пісень» та збірках Мар'яни Кіяновської «Інкарнація», «373», «Міфотворення».

Виклад основного матеріалу. Проблематика – це сукупність питань в літературному творі; пов'язана з ідейно-тематичними аспектами художньої творчості та спрямована на ідейне осмислення характерів [5]. Григорій Сковорода у творчості пропонує власну концепцію побудови правильного буття, усвідомленого та виваженого. Філософ презентує її розкриваючи через ліричного героя поезій. Проблема буття в собі виразно представлена в поезії «Чистий можеш бути собою...». Автор стверджує, що існування людини не можливе без впливу неба, віри, релігії, Бога: «Світе, світе безпорадний, Вся

надія — угорі...» [4]. Небесний двір постає у творі як символ причетності до вищих сил, що мають вплив на кожного з нас. Але Сковорода інтерпретує його досить оригінально: «...А невинність – ось небесний двір...»[4]. Стверджуючи, що людські чесноти – це і є небесний двір. Кінець твору доводить, що буття як святість є в самій людині. Вона має сад з духовних та моральних цінностей в душі, храм власного духу і град: «...Де ж такий чудовий, пишний град?/Сам ти град, коли в душі є сад,/Святому духу храм і град» [4]. Поезія «Підіймись на небеса, у Версальський хоч би сад...» є продовженням осмислення проблеми буття. Розмірковуючи, ліричний герой знову усвідомлює, що буття знаходиться в самій людині: «**...Найпотрібніше тобі ти знайдеш лиш у собі.** / Подивися, як живеш: друга у собі знайдеш,/ Стрінеш там ти іншу волю,/ Стрінеш в злій блаженну долю:/У **тюрмі твоїй** там світ, у **болоті твоїм** — цвіт...»[4]. З'являються образи тюрми та болота, як символічних площин, які є в особистості. Тому акцентовано, що тюрма й болото «твої». Автор заперечує наявність реального пекла, описаного в біблійних сюжетах: «...Правду Августин трима: **пекла не було й нема**,/ Воля — пекло переключте,/Воля — піч пащекувата./Тож візьми її до рук — **і ні пекла, ані мук...**» [4]. Проте рядок: «...Вбий же знак глупоти — пекло здужаєш ти.» [4] відкриває зміст поняття: пекло – це життєві негаразди, горе, яке людина може подолати. Шлях до щасливого існування в тому, щоб прислуховуватись до своїх почуттів, до серця: «...В серця свого глянь печери!...» [4].

Проблема буття в собі цікавить і сучасних письменників. Українська поетеса, прозаїк, перекладач, есеїст, літературознавець, літературний критик – Мар'яна Кіяновська в своїй творчості активно звертається до розробки названої проблеми. Її поезії переповнені потаємними сенсами, філософічністю та особливим світосприйняттям. Лірична героїня зі збірки «373» вважає, що істину, як і буття, людина може віднайти в самій собі: «**Що істина? – Знання себе самої...**»[3]. Її існування є святим, неземним, незвичайним: «...**Собі не рівна в тому, що земне...**» [3]. Важливим фактом є те, що лірична героїня не відкидає релігію, віру, Бога. Вона переосмислює цю тезу в контексті того, що

Бог є, його варто шанувати. Проте існує і людина як найвище земне створіння. Часто в творах письменниці площини людина і Бог, перебувають на одному рівні. Роздуми про всесильність Бога приводять до висновку: «...І Бог не всесильний, як перше, а просто печальний...» [3]. Тому буття як таке є в самій людині. Вона не піщинка у вирі часу, а щось вічне: «...Я вже нетутешня. В міжсвіттях, в світлах, триває /Відлуння душі.../ Уміння любити і, врешті, знання про себе./ Усе, що я можу, - вмістилище – стати містом./ Я – простору чаша. Місце. Грааль під небом...» [3] і т. д.

Авторка змушує читача до розмислів на тему: «Якщо буття в людині, то чи можна порівняти її з Богом, який творить світ?». Підтвердження цієї думки в наступних рядках: «Мурую сад, де безліч птиць і духів./ Де рух руки — між сном і павутинням...» [2]. На нашу думку, іпостасі **людина - Бог** відрізняються у Мар'яни Кіяновської. Бо все, що творить жива істота – це відбувається в рамках її буття, її світобачення, її існування. У творі це представлено процесом мурування саду. А буття переосмислюється через повернення в себе, дослідження себе, пошуку гармонії в критеріях Я – СВІТ. Проте, розмірковуючи над буттям в собі, людина постійно зіштовхується з конфліктом: Я-Бог, Я- НІХТО: «...Я титан. Я вода. Я маленький миршавий хробак...» [1]. Лірична героїня М. Кіяновської переконує читача в тому, що варто зачекати на себе, пізнати себе і тільки тоді вдасться розкодувати секрети існування: «...То осягнення суті. У сутіні — не тремтіння,/ А чекання на себе. Ти в мені, отже, знову я...» [2].

Висновок. Отже, проблема «буття в собі» є актуальною для української літератури від давнини і до сьогодення, яка є глибоко філософічною. Ілюстративними в цьому сенсі є досліджені нами твори Григорія Сковороди та Мар'яни Кіяновської. Осягнути буття людини, на думку обраних письменників, можна лише через глибоке пізнання себе.

Список використаної літератури

1. Кіяновська Маріанна Інкарнація. Київ; Львів : Київ. Русь, 1996. 98 с.
2. Кіяновська Маріанна Міфотворення : поезії; передм. О. Галета. Київ: Смолоскип, 2000. 108 с.
3. Кіяновська М. 373. Львів : Вид-во Старого Лева, 2014. 262 с.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів: у 2 т. Київ: Наукова думка, 1973. Т. 2. 574 с.
5. Словник-довідник літературознавчих термінів / Упор. : О.В. Бобир, В.Й. Буденний, О.Б. Мамчич, Н.П. Нікітіна; за ред. О.В. Бобиря. Чернігів : ФОП Лозовий В.М., 2016. 132 с.

Усачова Марина

студентка Криворізького державного педагогічного університету. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур Журба Світлана

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ЗБІРЦІ ПАВЛА ТИЧИНИ «ЗАМІСТЬ СОНЕТІВ І ОКТАВ»

Філософські концепти Григорія Савича Сковороди: пізнання людиною самої себе, ідеї «сродної праці» та «філософії серця» ставали базисом для мистецьких поглядів та ідей українських митців. Інтерпретатором ідей українського філософа був Павло Тичина. Третя збірка поета «Замість сонетів і октав» вийшла у 1920 році з присвятою Григорію Савичу Сковороді.

Творчість Павла Тичини стала предметом аналізу в дослідженнях Г. Грабовича, Г. Клочека, Ю. Коваліва, М. Моклиці, В. Моренця, В. Стуса, Ю. Титаренко, Т. Шестопалової та ін. Питання поетики поезії в прозі, інтертекстуальності, неоміфу, психологізму, музичності, висвітлення ідей «філософії серця» в третій збірці Павла Тичини розглядали в наукових розвідках С. Журба, О. Мошка, М. Наєнко, Ю. Титаренко та ін.